

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. XXXI. Debet adesse, qui ministret sacrificanti in altari. Sufficit unus.
Jus positivum prohibet feminam. Consuetudinem contrarium præscripsisse
non satis constat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

Tamburinus.
Sylvestr.
Angelus.
Tabiena.
Rodriguez.
Henriquez.
Grassius.
Bart. ab Ang.
Mirand.
Scott.
Fagundez.
Ledesma.
Marchinus.
Diana.

Amplius loquitur Tamburinus suprà n. 4. estò dispensatio posset facillè obtineri. Ratio, inquit, est, tum quia ex se non videtur gravis irreverentia, tum propter Auctores magni nominis nobilium sentientes. Citat autem Sylvestrum, Angelum, Tabien. Rodriguez, Henriquez, Grassium, Bart. ab Ang. Mirand. Scott. Fagundez, Ledesmam, Marchinum suprà, & Dianam part. 2. Tract. 14. resolut. 58. ubi sic ait: Opinio Ledesmæ mihi videtur probabilis; non est enim gravis materia, ut possit inducere peccatum mortale, si non adsit scandalum & contemptus.

584.
Sententia
Valquez.

Sanè Valquez disp. 233. n. 38. nullâ factâ distinctione inter peccatum mortale, & veniale, docet cum Sylvestro verb. *Missæ*. 1. q. 2. dicto 1. rationabili aliqua ex causa, licere cooperto capite celebrare; idque quia jus requirit præsumptionem, ut superius vidimus. Addit: Et in Polonia omnes Sacerdotes etiam Religiosi in hyeme usque ad consecrationem cooperto capite celebrant in altari. Idem dicendum est de baculo. Hæc ille.

Praxis Po-
lonorum.

585.
Sententia
Præpositi.

Idem docet Præpositus de Sacramentis qu. 83. art. 3. nu. 175. cum hac limitatione: Planè tamen convenit pro consecratione caput aperiri, nisi mos patriæ aliud requirat. Quod addo; quia Pater Nicolaus Trigault cum ex China ad nos venisset, mihi & aliis narravit anno 1617. caput aperire apud Chineses nullo modo esse honoris, apud quos proinde totum Sacrum potest capite cooperto celebrari.

Praxis Chi-
nensium.

Nec obstat, quòd hæc Provincia non debeat à reliquo orbe discrepare; quia caput tegendò solum discrepat materialiter, non verò formaliter: immo si aperto capite celebraret, discreparet in cultu religioso, cum apud nos ideo caput aperiatur, quòd id sit signum honoris & reverentiæ, apud illos verò non sit, sed tale signum exhibeatur, caput operiendo. Ad omnem tamen scrupuli occasionem tollendam, Paulus V. per Breve, cujus initium: *Romana Sedis Antistes*, anno 1615. die 17. Junii eidem Patri concessit, ut Sacrum in China tecto capite celebraretur. Hucusque Præpositus.

apud quos
opertio ca-
pitis est
signum ho-
noris.

586.

Quid ergo ad Decreta Cardinalium, & Rubricas Missalis, quæ, ut vidimus, requirunt dispensationem, aut specialem licentiam Pontificis?

Decreta
Congrega-
tionis ex-
plicentur.

Respondet Marchinus suprà: Decreta Sacræ Congregationis de hac re sunt directiva, non præceptiva. Sed ut verum fatear, plus important illa verba Missalis novi Urbani VIII. *Nemo audeat uti*, quæ proinde sic explicò, ut tantùm obtineant

in casu, in quo non sunt causæ per se excusantes, aut certè ut non inducant nisi obligationem sub veniali.

Sed audio aliquem replicantem; si res illa tam levis est, prout nos eam facimus: ergo immeritò potestas dispensandi reservatur Pontifici; constat siquidem non nisi gravissima vota Pontifici refervari.

Ad hoc non habeo, quod respondeam, nisi rem illam in se quidem esse levem; tamen propter scandalum, quod sepius natum est ex illa oriri, meritò Sedi Apostolicæ reservari. Sic enim approbatio Religionum, impedimenta Matrimonij, & familia, estò in se bona sint, meritò tamen reservantur Pontifici propter inconvenientiam, quæ ex multiplicatione Religionum, & impedimentorum Matrimonij nata forent sequi.

Sed ad alia progrediamur, ad illa, inquam, quæ, præter jam dicta, requiruntur ad rite celebrandum. Et primò quidem occurrit minister, de quo ponitur

CONCLUSIO XXXI.

Debet adesse, qui ministret sacrificanti in altari. Sufficit unus. Ius positivum prohibet feminam. Consuetudinem contrarium præscripsisse non satis constat.

DE prima parte sic inquit Doctor Subtilis 4. dist. 13. qu. 2. nu. 18. *Plurimum est, quòd celebrantem oportet habere aliquem respondentem in persona totius Ecclesiæ, ut denotetur esse mediator inter Deum & Ecclesiam, offerens sacrificium Deo pro Ecclesiâ, quæ sibi assistit assistendo.*

Num ideo hæc obligatio juris divini? Nequaquam. Etenim licet Sacerdos offerat sacrificium in persona totius Ecclesiæ; ita quoque in persona totius Ecclesiæ sibi ipsi potest respondere. Neque aliud invenio fundamentum, sive ex Scriptura, sive ex Traditione, vel ratione, quod efficaciter probet hanc obligationem esse juris divini.

Erit itaque juris Ecclesiastici, si non scripto tam expressè tradita, saltem universali consuetudine recepta. Dico, *Tam expressè tradita*; quia aequaliter colligitur ex cap. 61. de de Consec. dist. 1. sequentis tenoris: *Hic*

Sect. 5. De solemn. Missa Sacrificii cerem. Concl. 31. 585

quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare presumat, nisi duobus presentibus, sibiq; respondentibus ipse tertius habeatur, quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secretis: Orate pro me, aptissime convenit ut ipse respondeatur salutationi. Ita Soter Papa.

Objectio solvitur.
Nec dici potest, quod solum loquatur de Missa solemn. quia ratio, ut liquet, obtinet etiam in Missis privatis, & licet non cogat, equidem sufficiens est, ut propter eam preceptum imponatur.

Consonat Concilium Moguntinum Can. 3. dicens: Nullus Presbyter, ut nobis videtur solus Missam cantare (id est legere) valeat recte. Quomodo enim dicit, Dominus vobiscum, vel, Sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit?

590.
Secundus minister est usu abrogatus.
Interim rationem illam non cogere, vel inde satis constat, quod usu sit secundus minister abrogatus; passim enim ab omnibus celebratur cum uno ministro, quod utile & necessarium fuit, ne multiplicato numero Presbyterorum, frequenter cogentur Sacerdotes Sacrificium omittere. Et verò dum Sacerdos dicit: Dominus vobiscum & similia in plurali numero, Ecclesiam alloquitur, ut patet ex Scoto supra, ubi notat ministrum respondere in persona totius Ecclesiae.

Exponitur verba Canonis: Et omnium circumstantium.
Iuxta quem sensum exponitur ab aliquibus particula illa Canonis: Et omnium circumstantium, ut intelligatur non solum de ijs, qui corporali presentia adsunt, sed de omnibus, qui in fide cum Sacerdote communicant, & Christo capiti adherent. Similiter illa verba: Vel qui tibi offerunt; & illa: Quotquot ex hac altaris participatione... sumpturimus, scilicet vel Sacramentali sumptione, vel spirituali per fidei, & charitatis unionem.

Alia expositio.
Præterea dici posset, merito illa verba in plurali proferri à Sacerdote; quia regulariter multi adsunt, sicuti superius diximus illa verba: Quorum Reliquæ hic sunt, merito dici à Sacerdote, quia solent Reliquæ adesse, quamvis hic & nunc fieri posset ut nulla inibi adessent.

591.
Secundus solus recitans divinum Officium potest dicere Dominus vobiscum.
Denique Sacerdos dum solus recitat divinum Officium, quis insiciatur eum posse dicere, Dominus vobiscum, & sibi ipsi respondere: Et cum spiritu tuo? Item, Oremus, Benedicamus Domino &c. Sanè sic habet usus Ecclesiae. Unde non est audiendus Durandus lib. 2. de Rit. Eccles. cap. 15. asserens, quando Sacerdos solus recitat, non debere dicere, Dominus vobiscum, sed; Domine exaudi orationem meam. Illa, inquam, doctrina falsa est, ut liquido demonstratur ex usu omnium timoratorum.

Appositè Innocentius III. lib. 2. de Mysterio Miss. cap. 25. agens de præcepto non

celebrandi nisi duobus presentibus, inquit: Verum aliud est necessitatis articulus, & aliud Religionis contemptus. Quibus verbis significat præceptum illud obligare, quando commodè impleri potest, id est, quando plures sunt, qui volunt Missæ assistere, vel ministrare. Alioquin, sicuti ibidem subiungit & probat: Pie credendum est & Sacris Auctoritatibus comprobatur, quod Angeli Dei comites assistant orantibus, iuxta illud propheticum Psal. 137. v. 1. In conspectu Angelorum psallam tibi &c.

Innoc. III.

Licet ergo olim quando Sacerdotum multitudo, & frequentia Sacrificiorum tanta non erat, statutum id fuerit ob reverentiam tanti Mysterij, attamen successu temporum (uti & plura alia) usu abrogatum est, propter necessitatem & utilitatem. Ex quo reor manifesta est secunda pars Conclusionis.

Redeo ad primam, quam aliqui probant ex Epistola s. Anacleti Papæ, & refertur de Consec. dist. 1. cap. 59. sub his verbis: Episcopus Deo sacrificans testes secum habeat, & plures, quam alius Sacerdos: sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget.

592.

Obligatio adhibendi ministrum non satis probatur ex Epist. s. Anacleti,

Sed ut bene notat Suarez disp. 87. sect. 2. §. Iuxta hanc ergo, verba ista neque voces continent, quæ satis apertè præceptum indicent, sed consilium, vel admonitionem; neque fundantur in ratione aliqua necessitatis, sed cujusdam congruitatis & decentiæ.

Præterquam quod intelligi posset de Missa solemn. nam continuò atrox Pontifex: In solemnioribus quippe diebus aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui oculi eius dicuntur, & Subdiaconos atque reliquos ministros secum habeat. Constat autem in Missis privatis, id est, quæ tantum submissè recitando dicuntur, neque ab Episcopis, neque ab alijs Sacerdotibus adhiberi Diaconos, vel Subdiaconos, sed solum in illis, quæ solemniter cantantur; vel certè ab aliquibus Religiosis solemniter leguntur, ne, ut dicunt, attendentes ad notas Cantus Gregoriani nimium distraherentur, & minuatur eorum devotio.

qui de Missa solemn. intelligi potest,

Similiter de Missa solemn. intelligi potest, quod dicitur cap. Proposuit. 6. De Filijs Presbyterorum. Non enim solus Presbyter Missarum solemnia, vel alia divina Officia potest sine ministris suffragio celebrare. Loquitur Pontifex Alexander III. de Subdiacono, ut patet ex textu, & eodem modo de Missa ac alijs divinis Officijs: liquet autem divinum Officium privatim dici posse sine alicujus ministri suffragio.

ut etiam Alex. III. c. 6. de Fil. Presby.

Clarius exprimitur obligatio ministri in Missa privata sess. 21. Concilii Basileensis, ubi inter abusus aliquarum Ecclesiarum refertur
E e c c a
Missæ

593.

Melius probatur ex Conc. Basil.

Missæ privata sine ministro. Do integrum paragrammum: Abusum aliquarum Ecclesiarum, in quibus Credo in unum Deum, quod est symbolum & confessio fidei nostra, non completè usque ad finem cantatur, aut præfatio seu oratio Dominica omittitur, vel in Ecclesijs cantilena secularis voce admittuntur, seu Missæ etiam privata sine ministro, aut per secretas orationes ita submissa voce dicuntur, quod à circumstantibus audiri non potest, abolentes statuimus, ut qui in his transgressor inventus fuerit, à suo Superiore debet castigetur.

à Moguntino.

Cùmque hanc auctoritatem quærerem, casu incidit in manus meas Concilium Moguntinum sub Archiepiscopo Sebastiano celebratum anno 1549. in quo cap. 54. hæc scripta inveni: Circa sacrosanctæ Missæ officium &c. in primis sancimus & precipimus, ne quis Sacerdos, solus ad celebrandum Missam accedere presumat; sed ad minimum uno aut altero, quasi teste adhibito, qui, quod publico nomine agitur, ratum habeant, & ad publicas orationes Ecclesiæ nomine respondeant. Quid clariùs?

Et quamvis hæc Constitutio per se non obligaret universam Ecclesiam, cùm sit Concilii tantum Provincialis, de facto tamen obligat, utpote universali consuetudine recepta. Obligat, inquam; an sub mortali, pender à materiæ quantitate: quantitas autem materiæ à prudenti iudicio.

594.
An sit gravis obligatio?

Et si à me quæritur, quid Doctores communiter iudicent? Respondeo me paucos invenire, qui expressis verbis significent obligationem sub mortali: neminem verò qui in terminis doceat, celebrare sine ministro nullâ existente causâ, tantum esse peccatum veniale. Interim Tamburinus lib. 1. cap. 7. § 5. in principio sic scribit: Debet sub obligatione mortali (est non debere sub mortali, dicant aliqui) adesse, qui ministret Sacerdoti sacrificanti.

Tamburinus.

Pro obligatione gravi allegatur Bonacina.

Pro obligatione sub mortali citat Bonacina de Sacramento Eucharistiæ disp. 4. quæst. ultimâ p. 9. n. 34. & meritò; nam ad propositum dubium: Utrum excusari possint à mortali, qui Missam sine ministro celebrant? Respondet hic Auctor negativè; quia, inquit, faciunt contra præscriptum Ecclesiæ in re gravi. Ita Bartholomæus ab Angelo Dialogo 5. §. 408. & alij. Hæc Bonacina, quem sequitur Averfa de Eucharistiâ q. 11. de Sacrificio sect. 9. §. Secundo.

Barthol. ab Angelo.

Averfa.

Pro levi Navar. & Zerola apud Fagundez.

At verò pro obligatione sub veniali adfert Tamburinus Navarrum, & Zerolam apud Fagundez de primo præcepto Ecclesiæ lib. 3. cap. 21. n. 5. sed perperam: non enim quærit ibi Fagundez, an sit peccatum mortale, vel veniale, celebrare sine ministro; sed simpliciter, an liceat celebrare sine ministro, & pro sententia affirmante citat illos duos Auctores, bene, an malè, facilè cognoscet qui Navarrum inspexerit; quippe non ait sim-

pliciter licitum celebrare sine ministro, sed, inquit, excusaretur (omnino furdus) à peccato & culpa dicendo eam sine ministro propter impedimentum tantæ sordiditatis.

Rogas quid ego de hoc peccato sentiam? Respondeo esse grave veniale. Non dico mortale, quia facilè asseritur sufficiens gravitas materiæ pro peccato mortali, quàm probetur. Nam quod attinet ad responsonem ministri, sicuti Sacerdos sibi ipsi responderet in divino Officio, quod tantum inconveniens esset, si etiam sibi ipsi responderet in Sacrificio Missæ? Vel quod tantum mysterium latet in responsonem ministri, ut illa debeat censerî res gravis in ordine ad culpam mortalem?

Translatio autem libri, porrectio ampullarum vini & aquæ, signum elevationis hostiæ, infusio vini ablutionis, vel æquè commodè fieri possunt per Sacerdotem ipsum: nec latet aliquid mysterium in hoc quod fiat ab alio; vel si non possunt absolute fieri, ut signum elevationis, aut certè non tam commodè, ut infusio ablutionis, sanè omisso illius signi, aut minus conveniens infusio ablutionis haud sufficiens sunt materia (meo iudicio) peccati mortalis.

Hinc non requiro adeò magnam necessitatem, ut quis possit sine ministro celebrare, sed puto omnimodè sufficere (quidquid contradicat Bonacina supra) obligationem audiendi Sacrum in aliquo die Festivo.

Interim tamen, quia contraria sententia est probabilis, possit Sacerdos sine peccato, sequendo illam, nolle Sacrum facere. Erratio illius sententiæ est; quia præceptum audiendi Sacrum non obligat, nisi debito modo possit haberi.

Sed hoc est quod quæritur, an modus ille sit debitus in tali necessitate. Idemque quæri possit, quando Capellanus singulis diebus tenetur legere Sacrum, & casu die aliquo non potest invenire ministrum. Similiter quando quis obligatur ex manuali stipendio, vel ex voto aut promissione humana.

Quamquam ex his posterioribus casibus videatur esse major ratio dubitandi; quia obligationes istæ oriuntur ex particulari voluntate contrahentium aut voventium, quæ non videntur posse præjudicare universali voluntati Ecclesiæ: in priori autem casu obligatio audiendi Missam in die Festivo oritur ex præcepto Ecclesiæ, quæ potuit indubiè alteri præcepto derogare, & censetur derogasse, supposito quòd non obliget ad celebrandum cum ministro, nisi sub peccato veniali; sed quia hoc multi negant, ideo meritò dubitant, quòd nam præceptum prævaleat. Quare, inquit Averfa supra, possit Sacerdos ex arbitrio vel celebrare, vel omittere.

Addit

597.
An sufficiat
necessitas
ministrandi
Viaticum.

Addit: Potest tamen major urgere necessitas, quâ Sacerdos non solum possit, sed teneatur sic celebrare; utpote ad sumendum vel præbendum alteri Viaticum, aut ex alio capite.

Sed contra; non tenetur Sacerdos sumere Viaticum, vel alteri præbere, nisi debito modo possit habere. Nonne multi docent Sacerdotem non jejunum, haudquaquam posse celebrare, ut alteri præbeat Viaticum?

Tamburinus.

Hurtado.

Et sanè Tamburinus supra n. 4. citat Hurtadum disp. 4. de Sacrificio diff. 12. versù finem pro sententia, asserente necessitatem Viatici non sufficere, ut Sacerdos celebret sine ministro.

Idemque dici posset, & verosimiliùs ab ipso diceretur, si Missâ inchoatâ minister discendat, & expectatus non redeat: videlicet à Missâ incepta esse desistendum, præsertim si nondum facta est oblatio, cum in multis alijs casibus id liceat.

598.
An sufficiat
Missam esse
inceptam?

Cæterùm secundùm me, & communem sententiam, necessitas ministri non est tanti momenti, quantum ad desistendum requiritur, vel ut prævaleat necessitati Viatici.

An sufficiat
via eremitica?

Afirmat
Marchinus
contra Suarium.

Imò nec tanti existimatur à Marchino de Ord. Tract. 3. part. 3. cap. 15. n. 1. quin audeat concedere Eremitæ celebrationem sine ministro singulis diebus Festivis; contra Suarium disp. 87. sect. 1. circa finem ibi: Si quis Eremita omnino solus viveret, sine socio, non posset licitè, nec quotidie, nec diebus Festis solus celebrare sine dispensatione; quia illa non potest propriè dici necessitas, sed voluntas: nemo autem potest suâ voluntate instituire talem vivendi modum, in quo præter communem Ecclesiæ consuetudinem, & contra ordinariam legem celebret. Ita Suarius.

599.
Hæc sententia pro
bat.

Interim sententiam Marchini significare videtur Glossa ad cap. Hoc quoque, superiùs citatum, verbo, Ipse tertius. ibi: Immo & inclusus Missam solus cantare potest, hoc intellige, ubi Clerici copia non suffragatur. Et ratio ejus esse potest, quia Ecclesia approbans tale genus vitæ solitariae, in qua nec audire possit Sacerdos Missam alterius, nec ipse nisi sine ministro Missam celebrare, implicitè dispensat in uno, vel in altero præcepto.

Si dixeris; Ecclesia non approbat: tunc dico cum Suario, hujusmodi Eremitam sine dispensatione, saltem Episcopi, non posse celebrare sine ministro singulis diebus Festivis, imò tenetur modum istum vivendi deserere, tamquam incompatibilem cum observatione legis Ecclesiasticæ.

600.
An sufficiat
imperfecta
responsio
ministri.

Admitti verò potest (inquit Averfa sup.) quòd si adsit, qui non exactè respondere calseat, tunc possit Sacerdos illo inserviente celebrare, quia hic poterit saltem urceolos ministrare, & Sacerdos in responsionibus supplere. Hæc ille.

Sed quæro ego; quid si non posset urceolos ministrare defectu manuum, num celebrans cum tali ministro, peccaret mortaliter? Numquid magna res ministrare urceolos? Et quid si non posset ullatenus respondere, posset autem ministrare urceolos, an Sacerdos cum tali ministro celebrans, & supplens responsionem, peccaret mortaliter? Numquid illa imperfecta responsio, quam ponit Averfa, excusare poterit à peccato mortali, quod aliàs incurreretur? Hæc diligenter expendant, qui cum Averfa docent esse peccatum mortale celebrare sine ministro.

Accedat, quod docet Tamburinus supra n. 6. circa finem, videlicet ministrum, nisi desit in necessarijs (ut si v. g. materiam inceptam suâ culpâ Sacerdoti tradat) & citra scandalum & contemptum, in suo ministerio vix posse graviter peccare; nam si relinquat respondere, vel inservire, in quo debet, non videtur in re gravi delinquere. Ita ille.

Rogas; an minister peccet, si cum conscientia peccati mortalis inserviat? Respondeo nequidem venialiter, si cum debita aliàs reverentia accedat; sicuti nec venialiter peccaret, si alias spirituales exercitationes exhiberet, ad quas non est minister ex officio deputatus, & non sunt confectio, aut saltem administratio Sacramenti.

Ex quo enim capite hæc culpa oriretur? An fortè quia cooperatur Sacrificio, & illud suo modo offert? Sed etiam cooperatur, & isto modo offert, qui Sacerdotem inducit ad celebrandum, & magis qui stipendium tribuit. Quis autem dixerit eos peccare venialiter, si cum conscientia peccati mortalis id faciant?

Est quidem opus Angelicum, & ideo conveniens foret, ut minister Angelicam puritatem adferret. Sed ubi præceptum? Nonne etiam laudes Deo decantare, est opus Angelicum? Quis ideo in hominibus laudantibus, & benedicientibus Deum, sive in Choro, sive extra Chorum requirit statum gratiæ?

Sed hæc satis de prima & secunda parte Conclusionis. Sequitur tertia, quæ manifestè constat ex capite primo de Cohabitatione Clericorum &c. ibi: Prohibendum quoque est, ut nulla femina ad altare presumat accedere, aut Presbycero ministrare; aut intrâ cancellos stare, sive sedere.

Ubi nota primò ly Ad altare, quo videtur significari, non esse inconveniens, aut prohibitum, ministrante circa altare viro, qui neciat respondere, mulierem ex loco remoto respondere. Nonne ubique terrarum Moniales ex Choro respondent cantando? Cur non similiter possint legendo? Non video disparitatem. Et si ad unum possint respondere, dicendo Amen; Et cum spiritu tuo &c. cur non ad omnia?

601.
Ministrans
Missæ in
mortali ne-
quidem ve-
nialiter
peccat.

602.
Ius positi-
vum prohibet
feminam mini-
strare ad al-
tare.
cap. 1. de Co-
hab. Cleric.
&c.

Non est in-
conveniens
quod res-
pondeat ex
loco remo-
to.

Quod enim ait Vasquez disput. 233. art. 5. in fine, valde indecorum esse, Sacerdotem dicere femina: *Confiteor Deo &c. Et vobis Fratres*, & ab ea formam deprecationis recipere illis verbis: *Miserere tui &c.* Ad hoc, inquam, bene respondet Cardinalis Lugo disp. 20. n. 103. de facto in illis verbis: *Et vobis Fratres*, non loquitur solum cum viris, sed cum omnibus; sicut & in illis: *Orate Fratres &c.* non hortatur solos viros ad orandum, sed omnes presentes, ut constat; illa autem verba: *Miserere tui &c.* non sunt absolutio, sed deprecatio. Cur autem femina non possunt deprecari Deum pro Sacerdote, sicut de facto deprecantur cum dicunt: *Et cum spiritu tuo*? Alioquin propter idem inconveniens non posset Sacerdos recitare privatim divinum Officium cum femina, quod tamen nemo dicit. Hæc ille.

603.

An possit in altari ministrare ex causa, v. g. si sit defectus viri?

Affirmat Nugnus.

Sylvius.

Opposita sententia est communior.

604.

An consuetudine in Belgio hæc lex sit abrogata?

Nota secundò ly *Præsumat*, quo jus videtur innuere licitum esse feminas ministrare ad altare, quando adest iusta aliqua causa; nam præsumptio, ut supra in simili casu diximus, videtur excludere omnem iustam causam. Et ideo sic docet Nugnus 3. part. tom. 1. q. 83. art. 6. dub. 1. videlicet quòd si non sit vir, vel ille non possit ministrare, quòd tunc debet femina & respondere, & ministrare. Et Sacerdotem ita celebrantem non peccare mortaliter putat Sylvius 3. part. q. 83. art. 5. in responsione ad 12.

Nihilominus opposita sententia est magis communis; nempe in necessitate potius Sacerdotem debere sibi ipsi ministrare, quàm admittere feminam, ejus ministerium, inquit Lugo supra, magis clarè prohibetur in jure, quàm celebrare absque ministro. Fateor; sed etiam clarè in jure requiritur præsumptio: unde puto priorem sententiam esse satis probabilem, quam in Belgio præstiterunt aliqui Confessarij Montalium, qui in defectum puerorum admittunt ad altare puellas sæculares, vel etiam ipsas Moniales.

Quin imò eò usque hæc res devenit, ut aliqui existiment consuetudine hanc legem in Belgio esse abrogatam. Quæ certè consuetudo (si ita vocari debeat, & non potius corruptela) si maturè expendatur, non invenietur esse nisi paucorum Sacerdotum, qui fortè ut parcant sumptibus, quantumvis exiguis, negligunt quærere ministrum masculum; & passim sine vera necessitate permittunt inservire Moniales, aut puellas sæculares, causà instructionis in Monasterijs commorantes. Bene, an malè, viderint ipsi, & Superiores, qui contra expressam ordinationem Pontificum similia permittunt. Me auctore id non facient, nisi ubi adest vera necessitas.

Putas si omnes Canonici vellent sibi inserviri à suis ancillis, vel filiabus spiritualibus, Episcopus vel alius Prælati Regularis id permitteret? Non credo. Quomodo ergo isti legi

sufficienter derogatum est per consuetudinem contrariam?

Et verò licet in his partibus non sit tantum periculum peccati, quantum fortè in alijs; sequidem periculum est sufficiens ad justam prohibitionem.

Nec dubium quin populus graviter scandalizaretur, si videret Canonicos celebrantes, & ancillas vel filias spirituales absque necessitate ipsis inservientes. Immo multò magis, quàm si videret celebrantem sine ministro.

Unde communiter docent Theologi, tam feminam ministrantem, quàm Sacerdotem eam admittentem, peccare mortaliter, & merito, si verum est, celebrare sine ministro esse peccatum mortale. Illud enim magis indecorum videtur propter periculum, saltem contra puritatem & munditiam tanti Sacramenti.

Alioquin (salvo meliori) non auderem talem Sacerdotem aut feminam damnare peccati mortalis, seculo scandalo & periculo continentiae; præsertim in hoc nostro Belgio, ubi si non ministerium, certè accessus ad altare tam propinquus permittitur Domicellis, ut inter ipsas & Sacerdotem celebrantem, vix ulla sit distantia, indubiè contra jus citatum, quod prohibet feminam non tantum ministrare Presbytero ad altare offerendo ampullas aquæ & vini &c. sed etiam ad altare accedere, aut intrà cancellos stare, sive sedere. Et quamquam ille nimis accessus à multis reprobetur, videmus tamen contrariam consuetudinem propter dissimulationem Prælatorum paulatim invalescere.

Maneat ergo feminam non posse proxime ministrare ad altare, præstando aquam & vinum &c. (nisi fortè in casu necessitatis) saltem sub obligatione gravi veniali, & per consequens Sacerdotem non posse illam admittere sub eadem obligatione, quæ est tertia pars Conclusionis.

De quarta quid dicam? Consuetudinem ex toto præscripsisse contra jus commune, nimis clarè falsum est. Ubi adest vera necessitas, non ausim eam omnino damnare, quamquam id faciat Regius sic scribens q. 83. n. 264. Unde communiter Doctores docent, urgente necessitate potius committendum esse, ut Sacerdos sine ministro celebret, quàm ut femina ei ministret. Nec contraria consuetudo, quæ quibusdam locis est, videtur ullo modo probanda: nam omnino repugnat aperto jure, & venerationi tanto Sacramento debita. Ita ille.

Possent hic & alia multa disputari de ritibus observandis in Missarum celebratione, & suppleendis defectibus occurrentibus, sed aliqua sparsim hinc inde resolvivi; ex ijs autem quæ restant, pauca feligens, quæ majoris videntur momenti, sequentes subijcio Conclusiones.

CON-